

עיונים לפרשת צו עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

תרומת הדשן והוצאת הדשן

הרב שאולי גרינפלד

בין כבש למזבח במערבו של כבש, ונוטל את המחטה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך וחותר מן הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ, והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים, במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה, וחתיה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח **היא המצוה של כל יום**."

הרמב"ם מתאר, שלצורך ביצוע תרומת הדשן, הכהן לבש 'בגדי הרמה'. כיון שתרומת היא עבודה לכל דבר, הרי שנדרש מהכהן קידוש ידיים ורגלים, בטרם יתחיל לפעול. הפעולה עצמה איננה נראית כפעולה שמשנה את המצב על המזבח- הכהן מוריד מחתה אחת של גחלים מאוכלות, ומניח אותם במקום קבוע בצד המזבח. נראה שפעולה זו נעשית לשם מצווה, ולא לשם מטרה 'טכנית'.

הרמב"ם מסיים את תיאורו בכך שמצווה זו נעשתה בכל יום.

לאחר מכן, מתאר הרמב"ם כיצד נעשתה 'הוצאת הדשן'. בשלב הראשון הכהנים 'ארגנו' את המזבח⁶:

"אחר שירד זה שתרם רצים אחיו הכהנים ומקדשין ידיהם ורגליהם במהרה, ונוטלין את המגרפות ואת הצנורות ועולין לראש המזבח, וכל איברי העולות ואימורי הקרבנות שלא נתאכלו כל הלילה מחזירין אותם לצדדי המזבח, אם אין הצדדין מחזיקין סודרים אותם בכבש כנגד הסובב, ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח, ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח⁷, וגורפין אותה הערימה בפסכתו, והוא כלי

בפתיחת הפרשה שלו, אנו פוגשים שתי מצוות, וכך מתארת התורה¹:

"ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו, **והרים את הדשן** אשר תאכל האש את העלה על המזבח, ושמו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים **והוציא את הדשן** אל מחוץ למחנה אל מקום טהור".

הפסוקים מתארים שתי פעולות: הרמת הדשן, והוצאת הדשן.

הרמב"ם בספר המצוות², מונה כמצווה את הרמת הדשן בלבד:

"שנצטוו הכהנים להסיר הדשן בכל יום מעל גבי המזבח, וזהו הנקרא תרומת הדשן. והוא אמרו יתעלה 'ולבש הכהן מדו בד והרים את הדשן'".

ובהלכות תמידין ומוספין³, מתאר הרמב"ם כיצד התבצעו פעולות אלו. ראשית, מתאר הרמב"ם⁴ ש'תרומת הדשן' היא העבודה שפותחת את היום בבית המקדש:

"אימתי תורמין הדשן בכל יום, משיעלה עמוד השחר, וברגלים מתחילת שליש אמצעי של לילה, וביום הכפורים מחצות הלילה".

בתיאור ביצוע 'תרומת הדשן' כתב הרמב"ם⁵:

"כיצד תורמין, מי שזכה לתרום טובל **ולובש בגדי הרמה**, ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמא תגע בכלי עד שתקדש ידך ורגליך, ואחר כך לוקח המחטה ושל כסף היתה, והיא היתה נתונה במקצוע

6 הל' י"ג.
7 ערימת אפר שנמצאת באמצע המזבח.

1 ויקרא ו, ג-ד.
2 עשה ל.
3 פרק ב.
4 הל' י"א.
5 הל' י"ב.

בפסוק כתוב: 'ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן', ולא והרים את הדשן. המילים 'והרים את הדשן', כתובות בפסוק שלפני כן, ולפי מה שלמדנו 'תרומת הדשן' ו'הוצאת הדשן' אלו פעולות שונות!

ובשו"ת הרדב"ז¹³ תירץ, שהרמב"ם קיצר בלשונו, וכוונתו שישנו 'היקש' בין 'תרומת הדשן', לבין 'הוצאת הדשן'. 'תרומת הדשן' היא עבודה, ועל כן ודאי שהיא חייבת בבגדי כהונה, לעומת זאת, 'הוצאת הדשן', כתב הרמב"ם¹⁴ שאינה עבודה, אלא שה'היקש' בין 'תרומת הדשן' ל'הוצאת הדשן', לימד שגם ההוצאה חייבת בבגדי כהונה. וכן נלמד להיפך: 'הוצאת הדשן' ודאי נעשית בבגדים פחותים, שהרי כך כתוב: "ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן", וה'היקש' מלמד שגם תרומת הדשן נעשית בבגדים פחותים. הרמב"ם שהרכיב את הפסוק "ולבש בגדים אחרים", עם הפסוק הקודם "והרים את הדשן" - רצה לרמוז שה'היקש' מחבר בין שתי הפעולות.

הרי לפנינו עובדה המעוררת שאלה: שתי הפעולות שהתורה ציוותה לפתוח בהן את יום העבודה במקדש, הן עבודות פחותות, שדורשות לבישת בגדי כהונה פחותים!

את הרעיון בכך, כתב הגאון הרב יעקב הלוי פילבר שליט"א, בספרו חמדת ימים¹⁵:

"מבחנו של משרת הציבור, אינו בפעולות הנותנות לבעליהן יוקרה וכבוד, אלא דוקא באותן הפעולות שהן נחוצות אך יש בהן פחיתות".

התורה בכוונת תחילה 'פותחת את היום' בתרומת הדשן ובהוצאת הדשן. יש כאן אמירה ברורה שאנו מצפים מהכהנים, ובעקבותיהם מכל אדם שנושא משרה ציבורית, לתת את דעתו לצרכי הציבור, ולא להסס 'ללכך את ידיו' גם בעבודות שאינן מוסיפות כבוד, כאשר הציבור נצרך לכך.

גדול שמחזיק לתך⁸, ומורידין אותו למטה, וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח".

לאחר שהאפר המיועד להוצאה הוכנס לפסכתו והורד למטה, הגיע שלב הוצאת הדשן, וכפי שמתאר הרמב"ם⁹:

"כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן, ואין להוצאת הדשן לחוץ פייס¹⁰, אלא כל הרוצה, ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן".

הרי שבעוד ש'תרומת הדשן' היא מצווה, שאין בה עניין 'טכני', 'הוצאת הדשן' נועדה לפנות את המקום על המזבח. ולכן ברגלים, כאשר רצו להשאיר רושם על עולי הרגלים, נמנעו מלקיים את הוצאת הדשן, והעדיפו להשאיר תפוח גדול ומרשים, שיראה שקרבנות רבים הוקרבו על המזבח.

כפי שהזכרנו, הרמב"ם כתב ש'תרומת הדשן' נעשתה ב'בגדי הרמה'. הלכה זו נתבארה אף היא בדברי הרמב"ם¹¹:

"הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר והרים את הדשן, והיא עבודה מעבודות כהונה, ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן', אינו אומר: 'אחרים' שיהיו בגדי חול, אלא שיהיו פחותין מן הראשונים, לפי שאינו דרך ארץ שימזוג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה¹² לרבו".

הרמב"ם מבאר, שהמילים 'ופשט את בגדיו', אנו למדים שתרומת הדשן איננה נעשית בבגדי כהונה רגילים, אלא בבגדי כהונה פחותים, והטעם לכך היא שהיא דומה ל'בישול קדרה', בעוד ששאר העבודות דומות ל'מזיגת כוס' לרבו.

אך יש להעיר, שהפסוק שהרמב"ם הביא איננו קיים.

13 ללשונות הרמב"ם כאן.
14 הל' ט"ו.
15 עמ' 244.

8 מדת נפח.
9 הל' י"ד.
10 הגרלה שתקבע מי יזכה בעבודה זו.
11 הל' י'.
12 סיר בישול.